Nieuwkoop, 9 januari 2024

Aan: gemeenteraad Nieuwkoop
Teylersplein 1
2441 LE Nieuwveen

Geachte gemeenteraad, geachte leden,

Wij hebben de wethouder benaderd om te komen tot steun voor een kwaliteitsimpuls in het muziekonderwijs in de gemeente Nieuwkoop middels een driejarige pilot.
U zult zich afvragen wie is WIJ? In dit geval is wij: de drie muziekverenigingen Aer en Amstel, Dice Musica '83 en Eensgezind aangevuld met het DON. Het Don is dan weer het directeurenoverleg van de basisscholen in de gemeente Nieuwkoop.
Wij begrijpen ook dat de wethouder daarvoor de steun van de gemeenteraad nodig heeft. Dat is dan ook de reden dat wij u tegelijkertijd informeren.
Onze gemeenschappelijke notitie, waarin ons voorstel is opgenomen sluiten wij bij. We hopen dat u onze inspanningen waardeert en dit voorstel mede tot een goed einde wilt brengen.

Met vriendelijke groet,

Aer en Amstel
Dice Musica '83
Eensgezind
DON (directeurenoverleg Nieuwkoop)

Bijlage: brief wethouder
notitie

Nieuwkoop, 9 januari 2024

Aan: Wethouder Sociaal Domein,
Dhr. T. de Kleer,
Teylersplein 1
2441 LE Nieuwveen

Geachte heer de Kleer,

Het heeft allemaal wat langer geduurd dan gedacht. Maar hier is dan ons gemeenschappelijke verzoek om te komen tot een kwaliteitsimpuls in het muziekonderwijs in onze gemeente middels een 3 jarige pilot. Sorry voor de doorlooptijd, maar voor een deel van de participanten is het vrijwilligerswerk en voor een ander deel is een basisschool runnen ook behoorlijk intensief en tijdrovend.
Het initiatief is gekomen van de gezamenlijke muziekverenigingen Aer en Amstel, Dice Musica '83 en Eensgezind. Dit heeft geleid tot een werkgroep en de basisscholen hebben het idee omhelst en daarom bieden wij u dit verhaal gezamenlijk aan.
Wij zijn trots op dit resultaat en hopen dat u, het college en de gemeenteraad dit plan willen omhelzen.
We zijn er nog niet, maar we zijn bereid dit plan samen met gemeente verder uit te werken.

Met vriendelijke groet,

Aer en Amstel
Dice Musica '83
Eensgezind
DON (directeurenoverleg Nieuwkoop)

MUZIEK IMPULS NIEUWKOOP

Muziekonderwijs op basisscholen in de gemeente Nieuwkoop.

Op weg naar een pilot in de gemeente Nieuwkoop.

Aan:	Directeuren Overleg Nieuwkoop
Opgesteld door:	werkgroep Muziekonderwijs Nieuwkoop
	2 directeuren basisscholen
	vertegenwoordigers muziekverenigingen

1. Inleiding

Muziekonderwijs staat onder druk. De bezuinigingen op de culturele sector vanaf 2011 hebben geleid tot een verschraling van het landschap van muziekonderwijs (Zembla, 2021). Ook in bredere zin staat het (primair) onderwijs onder hoge druk (Chaudron & Dujardin, 2019). Door landelijke krapte op de arbeidsmarkt en een toegenomen regeldruk ervaren docenten de werkdruk als problematisch (Chaudron & Dujardin, 2019). Aan de andere kant laat wetenschappelijk onderzoek op overtuigende wijze het belang van muziekonderwijs op basisscholen zien (Mieras, 2021; Scherder, 2022), en zet Stichting 'Méér Muziek in de Klas' zich met boegbeeld Koningin Maxima in voor de daadwerkelijke implementatie van muziekonderwijs.

De hierboven geschetste tweestrijd geeft een korte indruk van de complexe huidige situatie welke zich ook binnen de gemeente Nieuwkoop afspeelt. Met die wetenschap zijn de drie Nieuwkoopse muziekverenigingen in samenwerking met alle basisscholen uit de gemeente (in de vorm van het Directeuren Overleg Nieuwkoop; hierna DON) in 2021 gestart met een verkenning van de mogelijkheden om muziekonderwijs op basisscholen de plaats te geven die het verdient. Hierbij stond de volgende vraag steeds centraal: 'Op welke wijze kan het muziekonderwijs op basisscholen in de gemeente Nieuwkoop verbeterd worden'.

In onderstaande beleidsnotitie worden de uitkomsten van dit onderzoek aan u voorgelegd.

2.0 Effect van muziekonderwijs

Voordat we met een suggestie komen, is het belangrijk om eerst het belang van muziekonderwijs nader te beschouwen. Hierbij wordt expliciet niet ingegaan op normatieve gegevens of persoonlijke overtuigingen. Enkel bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek worden hierbij besproken.

Toonaangevende namen op het gebied van onderzoek naar het effect van muziekonderwijs op de ontwikkeling van kinderen zijn professor Erik Scherder en wetenschapsjournalist Mark Mieras. Uit diverse onderzoeken blijkt dat muziekonderwijs zorgt voor een grote toename in de complexiteit van verbindingen in het (kinder)brein (Scherder, 2021) . Dergelijke verbindingen zijn van groot belang voor de ontwikkeling van het brein en het is dan ook een *'fantastische investering in de langetermijnontwikkeling van het kind'* (Scherder, 2021).

Deze neurologische ontwikkeling vindt plaats in diverse hersengebieden en heeft meerdere positieve effecten (Méér Muziek in de Klas, 2022). Zo blijkt muziek een positieve invloed te hebben op de creativiteit en empathie van kinderen. Ook blijken kinderen die muziekonderwijs op de basisschool hebben gehad beter te zijn in samenwerking (Mieras, 2022), een beter zelfregulerend vermogen hebben en eerder bereid zijn elkaar te helpen (Nieuwmeijer, 2023). Naast de ontwikkeling van deze '*soft skills*' heeft muziek ook invloed op '*hard skills*. Zo zorgt muziek ook voor een verbetering van de motoriek, de taalvaardigheid en de cognitieve ontwikkeling van een kind (Nieuwmeijer, 2023): Schoolprestaties in diverse vakken (waaronder rekenen, grammatica en taal) gaan vooruit.

Kortom, muziek heeft vele positieve gevolgen voor de ontwikkeling van het kind. Dit is terug te zien in zowel '*soft skills*' als '*hard skills*'. Dit laat zien dat muziekonderwijs op basisscholen echt van aanzienlijk belang is. Naast de vaardigheden die kinderen leren met het vak an sich, kan muziekonderwijs ook gezien worden 'als instrument om beter te leren en samen te genieten' (Mieras, 2022).

Dat bovenstaand belang ook landelijk wordt onderkend is terug te zien in de SLO Leerlijnen. Hiermee is muziek als vak ook formeel geborgd in de ruggengraat van het Nederlandse onderwijsstelsel. Tevens laat het recente besluit van de minister van OCW voor herinvoering van verplichte muzieklessen op de pabo zien dat er ook binnen het politieke landschap hernieuwde aandacht is muziekonderwijs.

3.0 Situatie in Nieuwkoop

3.1 Ondernomen stappen

In het schooljaar 2022-2023 zitten er in de gemeente Nieuwkoop een krappe 2500 leerlingen op de 9 verschillende basisscholen. Om de huidige situatie in kaart te brengen en de behoefte van de verschillende basisscholen in kaart te brengen, is het onderwerp 'muziekonderwijs' besproken door de partijen (gemeente, directeuren, muziekverenigingen) bij het DON van 21 februari 2022. De aanwezige vertegenwoordigers van de basisscholen gaven aan ook absoluut welwillend tegenover muziekonderwijs te staan, maar dat het hierbij belangrijk is om te kijken naar de individuele situatie van de verschillende scholen.

Om de verschillende situaties en behoeftes te inventariseren is de afspraak gemaakt om voor elke basisschool de huidige en gewenste situatie in kaart te brengen. Dit is tijdens interviews gedaan aan de hand van een gestandaardiseerde vragenlijst. Op dit moment zijn dergelijke interviews met 8 van de 9 basisscholen uitgevoerd.

3.2 Huidige situatie

Basisscholen blijken op verschillende wijze om te gaan met muziekonderwijs. Bij veel basisscholen is een digitale methode beschikbaar aan de hand waarvan muzieklessen gegeven kunnen worden. Deze lessen worden door de leerkrachten van de klassen verzorgd. Bij de meeste scholen is er een standaard moment voor 'muziek' of 'cultuur' ingeroosterd, maar wanneer er geprioriteerd moet worden komen deze lessen vaak te vervallen. Het algemene beeld is dat de kwantiteit en kwaliteit van de lessen erg afhangen van de betrokkenheid en expertise van de groepsleerkrachten. Op zichzelf is dit een logische constatering, maar het begint te schuren wanneer ook in ogenschouw genomen wordt dat veel leerkrachten zich niet comfortabel voelen bij het geven van muziekles, omdat men zelf bijvoorbeeld niet muzikaal geschoold is.

Het is belangrijk om hierbij op te merken dat het beeld per school genuanceerder ligt en dat er absoluut geen sprake is van onwil. Individuele docenten zijn vanuit persoonlijke interesse soms erg bedreven in het geven van muzieklessen en bij een aantal scholen wordt incidenteel op projectbasis samengewerkt met een lokale muziekvereniging. Dit berustte in het verleden vaak op een, inmiddels niet meer aan te spreken, subsidie vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap. Het overall beeld is dat huidig aanbod fragmentarisch en niet

structureel is. Daarmee is het ten zeerste in twijfel te trekken of voldaan wordt aan de SLO leerlijnen.

3.3 Gewenste situatie

In de werkgroep waarin directeuren van basisscholen en bestuursleden van muziekverenigingen geparticipeerd hebben is gesproken over de gewenste situatie. Maar de gewenste situatie is een veelomvattend begrip dat we hebben uiteengezet in een aantal verschillende elementen, die we hier achtereenvolgens zullen behandelen:

a) Iedereen is het erover eens dat de lessen gegeven moeten worden door een bekwame vakdocent. Een goede muzikant heeft het niet altijd in zich om kennis over te brengen of een goed pedagogisch klimaat te scheppen of de orde in de klas te handhaven. De bekwaamheid moet zowel gelden voor de muzikale als de pedagogische vaardigheden. Hiermee kan de docent als voorbeeld en inspiratiebron dienen voor de leerlingen. En natuurlijk kunnen daarnaast digitale hulpmiddelen worden ingezet zoals die nu in sommige gevallen ook al gebruikt worden.

b) Welke groepen van de basisschool zijn het meest geëigend voor muziekles?
Ondanks dat muziekonderwijs voor álle basisschoolleerlingen van belang is, is het niet praktisch om een pilot (waarvoor in dit document een voorstel gedaan wordt) uit te rollen over alle groepen van alle scholen. Binnen de voorbereidende werkgroep is hierin de keuze gemaakt om gericht te werken met groep 4, 5 en 6. Deze keuze is gemaakt aangezien er juist bij die groep in eerste instantie een grote kwaliteitssprong gemaakt kan worden. Waar de onderbouw en bovenbouw door de structuur van het onderwijs soms al in aanraking komen met muziek (muziek door middel van spel in de onderbouw en bijvoorbeeld de musical in de bovenbouw), valt de middenbouw daardoor tussen wal en schip. Het is dus ook het advies om binnen de pilot juist deze doelgroep centraal te stellen.

c) Hoeveel tijd moet er aan muziekles besteed worden?
Om vast te stellen hoeveel tijd er aan muziekles besteed moet worden wordt gekeken naar de SLO leerlijnen. Daarbij wordt voor groep 4, 5 en 6 gesproken over zingen, luisteren, muziek maken, muziek vastleggen en bewegen op muziek. Om dit brede palet aan vaardigheden te bewerkstelligen lijkt 30 minuten muziekles per klas per week een realistische inspanning. Hierbij is herhaling en regelmaat belangrijk.

4. Invulling van de pilot

Na het schetsen van deze kernelementen is het een volgende stap om de pilot verder in te vullen. Het concrete voorstel is om de leerlingen van groep 4, 5 en 6 voor een periode van drie schooljaren (startend schooljaar 2024-2025) op structurele basis wekelijks 30 minuten muziekles te geven. Een dergelijke pilot vraagt om samenwerking en commitment tussen de verschillende partijen (basisscholen, koepelorganisaties, gemeente, muziekverenigingen). Aangezien, zoals in 3.2 aangegeven, groepsleerkrachten niet op structurele basis over de kennis, kunde en expertise beschikken die nodig is voor het realiseren van de pilot, zal hulp van buiten de schoolorganisaties ingeroepen moeten worden.

De invulling hiervan kan, op basis van de wensen en visie, per school verschillen. Een richting hierbij is bijvoorbeeld het inroepen van de hulp van de docenten van de lokale muziekvereniging, het gunnen van de opdracht aan een zzp'er, of het (gezamenlijk) in dienst nemen van een muziekdocent. Dit laatste is bijvoorbeeld, met goede ervaringen, ook gedaan bij het bewegingsonderwijs: *"Sinds we weer een vakdocent bewegingsonderwijs hebben kunnen alle kinderen weer een koprol maken en die vaardigheid is echt weggeweest."*

Om goed te kunnen evalueren welk effect de pilot teweegbrengt is het voorstel om een evaluatieonderzoek uit te voeren met zowel een voormeting als nameting onder groepsleerkrachten, leerlingen en de leiding van de scholen. Hierbij wordt aangesloten bij de reguliere methoden voor het doen van evaluatieonderzoek.

5. Kosten

De verwachte kosten van de pilot worden hieronder weergegeven per schooljaar.
In hoofdlijnen vallen de totale kosten uiteen in personeelskosten en materiaalkosten. Deze kosten kunnen de scholen binnen het huidige budget nog niet kunnen dragen. Daarom zul de voorbereidende werkgroep, het DON en de muziekverenigingen zich inspannen voor het creëren van politiek draagvlak voor de financieringen vanuit de gemeente Nieuwkoop.

a) Personeelskosten. Onze telling is dat er dit jaar 28 groepen 4, 5 en 6 in Nieuwkoop zijn. Inclusief voorbereidingstijd en reistijd/-kosten is de verwachting dat dit op weekbasis 28 arbeidsuren gaat kosten. Op basis van 40 lesweken worden de verwachte kosten geschat op 55.000,— euro op jaarbasis. Met dit bedrag zou inderdaad overwogen kunnen worden een vakdocent muziek voor het werkgebied van de gemeente Nieuwkoop in dienst te nemen.

b) Materiaalkosten. Deze bestaan voornamelijk uit het aanschaffen van instrumentarium. Een aantal scholen heeft al muziekinstrumenten in eigen bezit. Tevens kunnen de lokale muziekverenigingen hierbij een rol spelen. Generiek worden de totale kosten voor aanschaf van het instrumentarium en lesmateriaal binnen de hele gemeente geschat over de gehele pilot geschat op €10.000,- voor deze 3 jaar.

6. Taken en verantwoordelijkheden

Naast deze kosten zijn er ook nog een aantal organisatorische hobbels te nemen. We hebben tenslotte te maken met 9 basisscholen welke onder verschillende koepelorganisaties vallen, de gemeente, en lokale cultuurmakers (zoals de muziekverenigingen).

Daarmee is het van belang om de taken en verantwoordelijkheden per organisatie duidelijk af te stemmen. Ons voorstel is dit voorjaar te gebruiken om een en ander uit te werken al dan niet in een gezamenlijke werkgroep van scholen, muziekverenigingen en gemeente.

Individuele scholen:

- Verantwoordelijk voor de invulling van de muzieklessen op de individuele school;

- Verantwoordelijk voor het inroosteren en borgen van de lessen;
- Verantwoordelijk voor de kwaliteit van de lessen;
- Verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van (aanwezig) muziekinstrumentarium;
- Medeverantwoordelijk voor het uitvoeren van het evaluatieonderzoek.
- Verantwoordelijk voor het werkgeverschap

Gemeente Nieuwkoop:

- Verantwoordelijk voor de het faciliteren van de pilot;
- Verantwoordelijk voor de financiële dekking van de pilot.
- Medeverantwoordelijke voor de evaluatie

Muziekverenigingen:

- Bereid voor het beschikbaar stellen van (aanwezig) muziekinstrumentarium;
- Indien mogelijk, en gewenst door de individuele school, leveren van muziekdocenten voor de lessen en/of gastoptredens dan wel gastlessen.
- Medeverantwoordelijk voor het uitvoeren van het evaluatieonderzoek.

Literatuur:

Chaudron, J. & Dujardin, A. (2019, 10 november). *Van basisschool tot universiteit, de werkdruk is totaal uit de klauwen gelopen*. Trouw. https://www.trouw.nl/onderwijs/van-basisschool-tot-universiteit-de-werkdruk-is-totaal-uit-de-klauwen-gelopen~bcb91bc3/

Méér Muziek in de Klas. (2022). Het grote belang van muziekonderwijs. Méér Muziek in de Klas. https://www.meermuziekindeklas.nl/uploads/pdf/illustratie-hersenen.2309bd4b4e3e.jpg

Mieras, M. (2021). *Wetenschapsjournalist Mark Mieras geeft inzicht in wetenschappelijk*

onderzoek over muziek op school. Méér Muziek in de Klas. https://www.meermuziekindeklas.nl/nl/landings/mark-mieras-muziek-op-school/101039/

Muziekschool in mineur. (2021). Zembla.

Nieuwmeijer, A. C. (2023). Powerful Play:The potential of professional development in musical play to support early years teachers' music education (s.n). s.n. https://doi.org/10.5463/thesis.31https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/muziekschool-in-mineur

Scherder, E. J. A. (2022). *Professor dokter Erik Scherder over het belang van muziekonderwijs*. Méér Muziek in de Klas. https://www.meermuziekindeklas.nl/nl/landings/meetbare-effecten-van-muziek/75464/

19 december 2023